

УДК 81.30:142.373:130.2
JEL 81.30:142.373:130.2

Божена Владиславівна МАЖЕЦ

кандидат філологічних наук,
ад'юнкт кафедри педагогіки
«Вища Школа Бізнесу в Домброві
Гурнічей»

e-mail: bmarzec@wsb.edu.pl

НОВАТОРСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

Анотація Стаття ставить собі за мету представити ключові зміни, які відбулися в дошкільній педагогіці в Польщі на зламі XX і XXI століть. Представлено стислу характеристику поглядів на тему дошкільного виховання. Описано здібності та кваліфікації, наявність яких вимагається від вчителя, а також застосовувані вчителем методи роботи, зокрема зміни в теорії та практиці дошкільної освіти. Проаналізовано приклади іноваційної діяльності, застосовувані на практиці в дитсадках. Визначено найважливіші завдання, поставлені перед сучасною дошкільною освітою.

Ключові слова: дошкільне виховання, методи роботи, здібності вчителя, інновації

© МАЖЕЦ Б.В., 2017

Вступ. Розвиток польської дошкільної педагогіки допоміг сформувати наукові рефлексії на тему дитинства. Результати психологічних досліджень і педології знайшли використання серед творців польської дошкільної педагогіки. Слід підкреслити той факт, що підручники, збірники забав, ігор і пісенок розроблялися не тільки для вчителів і вихователів, але також і для батьків дітей. Мотивацією для них була ідея Яна Владислава Давіда, який вважав, що „вихователі та батьки повинні бути в курсі принципів, які керують тілом і душею дітей”¹.

Змін зазнала ієрархія функцій. Історично найважливішу функцію опікунства витіснили поступово функція дидактична і виховна – їх метою є докладати зусиль, аби допомагати дитині розвиватися [1 : 115].

З цим пов’язана також і зміна орієнтирів. Т. Левовіцкі пише: „упродовж років освіта й виховання орієнтувалися на знання та цінності як засадничі складові поведінки. Тепер поведінка чимраз то частіше виступає на першому плані; на другому плані стоять вміння, а лише в кінці знання” [2 : 104].

Упродовж років цементувалося твердження про те, що „метою дитсадка є всестороннє виховання дітей і приготування їх до школи” [3 : 29]; з часом це твердження втратило актуальність. Припускаючи індивідуалізацію освітнього процесу, слід звернути увагу на можливості дитини та її особисті стрімління, тобто припущення вчителів треба співставляти з цілями, які ставить перед собою дитина. При цьому треба шукати взаємозв’язки. Визначити спільні пріоритети, вигадати двосторонньо прийнятне рішення, взаємодіяти і спільно реалізувати задуми, спільно творити критерії оцінювання розвитку в

¹ Переклад всіх цитат виконаний автором

процесі зміряння до реалізації поставлених перед собою цілей [2 : 67-68].

В основі реформи освіти лежить припущення про те, що програма дошкільного виховання абсолютно може мати авторський характер. Проте вона повинна відповідати рекомендаціям програмної основи та повинна бути прийнята дирекцією закладу. Використовуваний давніше метод втілення в життя програми визначеної та затвердженої згори втратила свою актуальність; у наш час можемо говорити про інтерпретацію змісту програм та поєднання цих змістів з очікуваннями від самих дітей [4 : 106].

Відбулися теж зміни взаємин між дитсадком і батьками дітей, які його відвідують. Ці зміни характеризуються наступними пунктами: партнерство, співучасть, співвідповідальність, ідея відкритих дверей, активна присутність батьків у ролі асистентів, батьківське волонтерство – тобто посильна участь сім'ї, яка виконує допоміжну функцію в дидактично-виховному процесі. У реформі освіти, втілюваній в життя починаючи з 2009/2010 шкільного року, передбачено дуже тісну співпрацю дитсадку з батьками.

Вагоме місце в реформованому дитсадку займає робота з особливо здібними дітьми. Розвиток здібностей визначає нові завдання для вчителя, який повинен спостерігати за дітьми, проводити їх діагностику, зокрема теж за посередництвом консультацій з батьками, застосовувати індивідуалізовані підходи в конкретних ситуаціях, звертатися до спеціалізованих консультантів за порадами.

Через виклики сучасності змін повинні зазнати також застосовувані в дидактиці методи викладання. Колишня вихователька дитсадку – це теперішній дошкільний вчитель – організатор процесу освіти, який передає дітям

знання про культурну спадщину так, щоб вони були готові функціонувати в суспільстві.

Аналіз останніх досліджень. Сучасний вчитель дошкільної освіти має відповідати потребам суспільства.

У наш час існують три рівноцінні шаблони вчителя: вчитель-компаньйон, опікун, який схилився над дитиною; вчитель ретельний і вимогливий, вмілий технік; вчитель, який надихає, провідник [5 : 162].

Зразковий вчитель повинен мати ряд здібностей.

Найважливішими з-поміж них є:

- *здібності до пізнання* (відкритість на інформацію про себе і про світ а також спроможність і готовність до актуалізованого формату їх застосування);

- *здібності до діагностики* (пізнання вихованців, ознайомлення з їх потребами, зацікавлень, можливостей, а також суспільних взаємин, які відбуваються між ними);

- *здібності виховательсько-дидактичні* (вміння розв'язувати проблеми організації освітнього процесу: адаптація завдань до можливостей дітей та їх індивідуальних потреб, приязне трактування дітей з різними потребами розвитку);

- *здібності дидактичні* (знання розмаїтих методів і форм роботи з групою та індивідом);

- *здібності міжособистісні*, (здібності, які визначають якість міжлюдських стосунків, комунікування та контактування з іншими працівниками);

- *здібності інноваційні* (дозволяють творити, шукати та втілювати в життя найкращі рішення, які стосуються дидактично-виховного процесу) [5 :158].

Інноваційні здібності вчителя полягають у вмінні застосовувати відповідні методи.

У наш час також робиться акцент на творчій активності дитини в процесі виховання та навчання. Тому в Польщі

після впровадження в життя реформи освіти суттєвими стали наступні групи методів: активізації, діяльності, творчості [5 : 235].

Мета: з'ясувати сучасні тенденції в дошкільній освіті.

Завдання:

- вивчити методи активізації дітей в їх творчому розвитку;

- запровадити в сучасній педагогіці процес сучасні іновації.

Результати дослідження. Методи активізації – це група методів, яка характеризується тим, що в дидактичному-виховному процесі активність суб'єкта навчання перевищує активність суб'єкта викладання [6 : 15].

Це освітні методи, які націлені на оптимальне генерування різносторонньої та різнорідної активності дітей, які спонукають їх до активного учасництва. Це комплекс – як окреслює його У. Ордон [7 : 104] – різноманітних методичних процедур вчителя, які підтримуються відповідними засобами, котрі формують креативність, самостійність і відважність у творенні оригінальних задумів і розв'язків.

Методи активізації націлені на суб'єкт, тобто дитину, на розвиток її вмінь, знань і здібностей за посередництвом власного досвіду, дослідження, пошуку [8 : 236].

Зміст до пізнання повинен презентуватися в такій формі, яка дозволяє дітям виконувати різноманітні дії, а також у формі проблемних задач, адже тоді вони будуть спонукати до позитивної мотивації, мобілізувати, підштовхувати до докладання зусиль, а також надихати вихованців на спонтанну активність.

Засадничим завданням вчителя є непомітне стимулювання до активності та творчих пошуків через висування цікавих проблем, пропонування засобів, які дозволяють ці

проблеми з різних сторін дослідити, заохочення дітей до співпраці та вільного обміну думками й досвідами, надання відповідей на їх раптові запитання, без жодного нав'язування дитині власних задумів, без негативних оцінок її дослідницьких потуг і без нав'язливого втручання.

Розвивання дитячої творчості, креативності та уяви є єдиним способом, за допомогою якого її можна приготувати до життя в світі прогресу, розвитку науки та техніки, в світі перманентних змін. У літературі, яка стосується виховання, зокрема в літературі про виховання дитини в дошкільному віці чимраз то частіше говориться про необхідність формувати творчу особистість, всесторонньо підготовлену до того, щоби давати собі раду в складних ситуаціях. Перед дошкільним вихованням, а отже перед кожним вчителем дитсадка постає важливе завдання: сформувати в дітей творчі вміння шляхом застосовування в своїй роботі так званих творчих методів.

Найістотнішими рисами творчих методів є: повна самостійність дітей у процесі розв'язування завдань і проблем, ставлення перед дітьми відкритих завдань, які дитині не є знайомими, а отже природньо побуджують до зацікавленості, мотивують дитину виконувати завдання, долати небажання і страхи перед чимось новим – в результаті чого цікавість долає все інше.

Приклади творчих методів, які застосовуються в роботі з дітьми є наступні:

- паратеатральні методи (відтворення відомих казок і сценок, а також творення власних, ігри з мімікою, загадки з рухами);
- словесна мовленнєва експресія (читання та оповідання казок, слухання казок і оповідей з дисків, словесні загадки і т. п.);

- методи, застосовувані в процесі забав з рухами (розповідь з рухами, метод творчої гімнастики (Р. Лабан, К. Орфф, А. і М. Кнісс));
- творча експресія в образотворчому мистецтві / малювання пальцями, картинки-видряпування, графіка сіллю чи піском і т. п.);
- лінія часу (історії з малюночками і присутні в них причинно-наслідкові зв'язки, зміни, які відбуваються в часі);
- мапа понять (також називається мисленневою мапою – представлена в формі плакату з гаслами, символами або малюнками, напр. Зима – сніг – санки – сніговик – кепка);
- техніки релаксації (різноманітні масажі, вправи на дихання, музика для релаксації і т. п.).

Завданням дошкільного виховання є сприяння розумовому розвитку дітей так, щоб вони добре могли підготуватися до школи. Діти, які відвідують заклади дошкільного виховання – незалежно від формату їх організації чи місця, в якому знаходяться ці заклади – повинні реалізовувати повний комплекс програмних засад, щоб отримати належну підготовку до шкільного навчання і щоб могли давати собі раду в життєвих ситуаціях [9 : 143].

З метою ближчого знайомства з індивідуальними розумовими можливостями та визначенням потреби розвитку вихованців, вчителі в дитсадку обов'язково повинні систематично здійснювати спостереження та аналіз поведінки дітей (а також документацію). Протягом року, який передує початок навчання дітей в першому класі початкової школи, вчителі здійснюють аналіз їхньої готовності до початку навчання в школі – тобто проводять дошкільну діагностику. Цей аналіз повинен завершитися на початку другої половини шкільного року для того, щоб

був ще запас часу на виконання компенсаційних заходів для підтримки дитини до діагностованих потреб [9 : 76].

Рекомендації в стосунку до цього, викладені в *Програмних основах дошкільного виховання*, визначають, що про початок шкільного навчання вирішує не тільки свідоцтво про народження дитини, але й її розумовий розвиток [9 : 76].

Метою здійснюваного діагнозу є накопичення інформації, яка може допомогти:

- батькам довідатися про стан готовності їхньої дитини до початку навчання в школі і про відповідні заходи, які можна вжити, аби допомогти дитині сягнути належного рівня готовності (якщо необхідно, батьки можуть вирішити відтермінувати початок навчання дитини в школі) [9 : 147];
- вчителям дитсадка при розробці індивідуальної програми допомоги розвитку дитини, яка буде реалізовуватися протягом року, який передуює початку навчання в школі в період від січня до травня;
- працівникам психолого-педагогічної консультації, куди дитина буде скерована в разі, якщо вчитель дитсадку зауважить і зазначить необхідність проведення поглибленої діагностики, пов'язаної з якогось роду особливими освітніми потребами дитини.

Згідно з припущеннями, які лежать в основі реформи освіти, дошкільна діагностика є основою всіх дидактично-виховних заходів. Тому зокрема вона повинна братися до уваги при складанні всіх документів: програмних, методичних і організаційних.

В майбутньому – зміни в теорії та практиці мають осучаснити дитячий садок, ця інституція, організовує освітній простір для дитини. Крім сім'ї дитини, дитсадок

шукає також союзників і в інших виховних інституціях або середовищах, які можуть мати позитивний вплив на розвиток вихованців. Ще 2005 року Міністерство Національної Освіти та Спорту запропонувало Національну Стратегію Розвитку Освіти на роки 2007-2013, де звернуло увагу на необхідність поширення дошкільної освіти через наміри впровадити альтернативних форм дошкільної освіти. У ній підкреслено також необхідність задіювати батьків у процес виховання з метою злагодження переходу дітей з однієї стадії освіти до іншої [10]. Вислідом цього проекту був запуск численних вартісних ініціатив з метою збільшення доступності дошкільних закладів і задіювання недержавних організацій – товариств, які розширюють масштаби цього етапу освіти, а також фондаций, які підтримують їхню діяльність. Як підкреслює І. Козінська-Балдига, „створення товариства/організацій як юридичних осіб відкриває перед сільською місцевістю нові можливості самостійного розвитку. Активні сусідські спільноти, підтримувані своїми органами самоврядування (гмінами) сформуують основу, яка буде спроможна дати собі раду з найскладнішими викликами” [11]. Недержавні організації, створювані мешканцями сільської місцевості, гуртують людей, які в основному задіюються не тільки в справі дошкільного закладу, але теж у справі місцевої спільноти, на противагу до організацій з-поза меж конкретного села, які „можна припускати що профункціонують рівно стільки часу, скільки будуть отримувати дотації, яких їм вистачить на покриття витрат закладу” [11].

2006 року з’явилася ідея Партнерства для Розвитку Маленьких Дітей (PREMD) і поширення дошкільної освіти. У цій ідеї і в пропагування освіти важливу роль відіграла Фондація Розвитку Дітей ім. Я. А. Коменського; в її склад увійшли також інші організації, такі як: Фондація

Креативної Освіти, Інститут Маленької Дитини імені Астрід Ліндгрєн і т.п. До партнерства приступили представники більшості воєводств, крім Любуського і Західнопоморського [12]. Було ініційовано реалізацію таких програм, як „Для дітей”, „Там, де нема дитсадків”, зміряючи до впровадження в життя довготермінових системних змін, які би підсилили процес підтримки розвитку й освіти маленьких дітей. Фондація зосередила свою основну діяльність на наданні допомоги гмінам (найменшим одиницям самоврядування) у процесі створенні нових гнучких форм освіти для дітей віком від 3 до 5 років, починаючи з проведення локальної демографічної діагностики, з урахуванням питань фінансування, з визначенням способів набору дітей, приготування вчителів до роботи в менших дитсадках і т. п. [12]

Інноваційні методи роботи з дітьми в дитячому садку дають певні наслідки.

Важливим є нечастий контакт дітей з книгою та освітніми іграшками, не зважаючи на те, що на полицях супермаркетів є широкий вибір таких іграшок. Вони часто не несуть освітньої вартості, проте можуть задовольнити потреби батьків, так як ерзац діяльності на благо дітей. Комерціалізація іноді спричиняє функціональне та естетичне непорозуміння, наслідки чого видно на полицях іграшок для дітей. Проте, існують дитячі садочки, які запроваджують педагогічні інновації, які впливають на розвиток і почуття естетики у дітей

Таке нововведення було запроваджено у дошкільному відділі початкової школи № 26 в Домброві Гурнічей – «Дитячий садок без іграшок». Ця програма була розроблена, щоб навчити дітей боротися з нудьгою, коли поряд немає жодної готової іграшки, а також щоб мобілізувати як дітей, так і вчителів до нової форми гри,

завдяки якій дитина зможе стати більш креативною та самостійною.

Мета проекту полягала в тому, щоб знайти альтернативні види ігор. Завдяки цьому, діти стали самостійні в вирішенні питань, створенні чогось з нічого, а також розвинули свою креативність і уяву. Така форма занять дозволила їм відкрити нові здібності, забезпечуючи при цьому велику радість і задоволення навчання під час гри. Це нововведення було оголошено і зареєстровано в Раді Освіти в Катовіце.

Запровадженню інновації передувала інформаційна кампанія серед батьків. Наступним кроком було зібрання необхідних матеріалів і вторинної сировини для проведення програми. Нарешті всі іграшки з дитячого садка «поїхали на канікули»: плюшеві іграшки, ляльки, конструктори та головоломки. Кожна дитина особисто відправила свою улюблену іграшку на відпочинок.

Основним етапом реалізації проекту була творча діяльність дітей. Позбавлені «готових» іграшок, діти створювали власні за розробленим вчителями графіком діяльності. В рамках теми «Кожен хоче мати дім» діти майстрували дім для батьків, будку для собаки, стайню для коня, гараж для автомобіля. Реалізуючи тему «Музика є повсюди», вони змайстрували музичні інструменти. Під час «Зустрічі з казкою та театром», зробили театральний куток – ляльки та ведмедики з пряжі, лялечки для театального кутка, коралі для лялечок. Потім, в тематичному блоці «Живи у згоді з природою» створили макет парку – дерева, метелики, птахи.

Висновки вчителів з реалізації програми:

- Вчителі, які реалізовували програму, намагалися не втручатися в справи дітей. Тільки в молодших групах, разом з дітьми задумувалися, що і з чого

можна зробити? Була потрібна лише невелика допомога вихователя.

- Діти неохоче просили, щоб їм допомогли. Вони самі намагалися вирішувати проблеми, тільки наступні невдалі спроби змушували їх звернутися до вчителя за порадою і можливою допомогою (найчастіше під час роботи з дрібними деталями).
- Безперервна робота з ножицями покращила моторику рук дітей, які мали проблеми не лише з вирізанням, також навчила ефективніше користуватися олівцем чи пензлем.
- Виконані іграшки цікавили дітей, захоплювали їх новими формами, відмінністю кольорів та форм.
- Діти розвинули в собі організаційні навички, навчилися допомагати іншим, ділилися ідеями.
- Вони навчилися прибирати своє робоче місце (картонні коробки, рулони, банки, пряжа).
- Вони розвинули здатність справлятися в складних ситуаціях - конфлікти, вміння попросити про допомогу, толерантність, зрозуміння.
- Був розроблений принцип, який залишається в силі - якщо одна дитина зруйнувала щось іншій, то вона повинна зробити точну копію цієї речі або замінити її на щось інше.
- Діти навчилися економніше використовувати матеріал (клей, картон, клейкі стрічки, папір, т.д.)
- Прекрасно справлялися з новим, досі невідомим для них матеріалом, незвичним пластичним інструментом.
- Відсутність звичайних іграшок не перешкоджала дітям чудово бавитись, розвивала будівничі вміння та творчу уяву.

- Тиша та зосередженість на завданні супроводжували дитячу діяльність.
- Вчителі збагатили свою навчально-виховну роботу. Завдяки виконанню дій в нових напрямках, вони виявили для себе багато простих рішень. Вони зауважили, що їм потрібний інший погляд на використання вільного часу дітей.
- Альтернативні види гри заохочували дітей, щоб вони самостійно робили експерименти.
- Діти зауважили, що для гри можна використовувати все, що є довкола.

Думка батьків щодо реалізованої програми:

- Гарна ідея, завдяки якій діти розвивали свою здібність та креативність.
- Діти були дуже задоволені, вони чекали на наступний день в дитячому садочку, щоб зробити нову іграшку.
- Вони навчилися вправніше користуватися ножицями.
- Діти могли гарно бавитися навіть без дорогих іграшок.
- Вони мали багато ідей, які могли використати підчас гри вдома. Вони закликали всю сім'ю – батьків, бабусь і дідусів, братів і сестер.
- Вдома діти розповідали про нові ігри та іграшки, які вони майстрували в садочку.
- Вони дізналися, що сміття потрібно сортувати.
- Деякі діти поконали несміливість та відсутність віри в себе.
- Іграшки, змайстровані дітьми були надзвичайно творчі та цікаві.
- Вони відчували радість від майстрування.

– Вони не хотіли, щоб «нормальні» іграшки повернулись.

Програма викликала інтерес з боку ЗМІ. Було проведено з дітьми, вчителями та директором школи інтерв'ю, записано радіо- та телепрограми. Появилися статті в газетах.

Прикладом створення педагогічних інновацій є програма «Двомовне дошкільня», що була реалізована у дошкільному відділенні в групі, що складалася з трирічних в початковій школі № 26 ім. Марії Конопницької в Домброві в 2014-2017 роках. Цікавим є той факт, що це не є формалізований спосіб викладання англійської мови в системі «уроки», а власне, як можна використовувати мову в повсякденних ситуаціях, наприклад, Одяг, Їжа, Правила особистої гігієни, або ігор. Використання іноземної мови стає природнім і дитина сприймає іноземну мову нарівні з рідною.

Цінним є те, що в нововведеннях також взяли участь учні 5 класу, які у співпраці з учителем і вихователем дошкільного відділу, підготували ігри та конкурси, які допомогли об'єднати дітей різного віку. Старші учні, які мали роль вчителів, вчилися відповідальності, а молодші діти мали можливість позбутися страху перед старшими школярами.

Проектні заходи були гарною підготовкою дітей до свідомого вивчення мови в початковій школі, а також формували відкритість до світу, людей, мов, культур. Інновація була визнана в п'ятнадцятому виданні конкурсу ELL - European Language Label (Європейський знак інновацій в галузі викладання і вивчення іноземних мов), це європейський сертифікат якості навчання мови, покровителями якого між іншим є Міністерство Національної Освіти, Erasmus+, Фонд Розвитку Навчальної Системи. Сертифікат є відзнакою за інноваційні технології

освіти, а також сприяє подальшому методологічному та дидактичному досягненню. У Польщі його вручають від 2001 року. Від 2015 року премія присуджується в одній конкурсній категорії: мовний проект, що здійснюється під керівництвом координатора в навчальному закладі.

Метою Конкурсу ELL є, між іншим, розвиток комунікативної мовної та міжкультурної компетенції осіб, які вивчають іноземні мови. Мотивація до вивчення іноземних мов та формування самостійності під час навчання. Розвиток професійної компетенції вчителів іноземних мов. Збільшення чутливості до культурного і мовного розмаїття Європи та світу, а також необхідність міжкультурного діалогу. Сприяння різномовності та плюрилінгвізму.

Найважливішим критерієм оцінки проектів є їхня інноваційність. Інноваційність в сфері мовних проектів полягає в знаходженні засобів, які є недоступні в дотеперішній практиці вчителя іноземної мови, які сприяють кращому розвитку комунікативних мовних вмінь (котрі охоплюють здібності загальні, мовні, соціолінгвістичні та прагматичні, міжкультурні) або уможливають повну реалізацію потреб і доповнення недоліків у знаннях учнів. 3 червня 2016 року журі конкурсу ELL вибрало лауреатів 15-ї едиції конкурсу. Серед лауреатів були 12 закладів. Серед нагороджених була зокрема педагогічна інновація для дітей з групи трирічок (2014-2017) „Двомовне дошкільня”, Початкова Школа №26 імені Марії Конопніцкої в Домброві Гурнічей.

Наведені тут приклади діяльності дошкільних закладів і шкіл є вибірковими ілюстраціями, проте є вони також відповідями на сумніви в стосунку до можливості змін форм освіти. Ці приклади дозволяють стверджувати про існування можливостей відходу від конвенціоналізованих дидактичних форм, які усталилися в пам'яті батьків - які

колись були учнями і мають ностальгічні нотки при спогадах про них.

Висновки. З точки зору бачення розвитку особистості, період між 3 і 6 роком життя людини є вкрай важливим. У цей відрізок часу дитина набуває потрібних їй у дорослому віці вмій і навиків.

Усіх педагогів і філософів протягом багатьох років об'єднує переконання про те, що дітей треба трактувати в особливий спосіб. Проаналізовані системи виховання звертали особливу увагу на роль гри, як джерела інформації про світ і про кореляції, що існують у ньому. Підкреслювалося значення середовища ровесників для розвитку дитини.

У контексті рішень зі змінами в теорії та практиці варто **обдумати** явища, для майбутнього.

У теорії дошкільної педагогіки можна сподіватися на наступне:

- Подальших пошуків нових способів інтерпретації дитинства, появи інноваційних, переломних орієнтирів, напрямків, трендів, систем в рамках гуманістичної парадигми.
- Спроб в напрямку виявлення і систематизації термінологічних розбіжностей.
- Доопрацювання якісних методів в дослідженні педагогічної дійсності і дедалі ширшого їх застосування в стосунку до досліджень маленької дитини.
- Критичної оцінки (яка стосується позитивних і негативних аспектів) функціонування систему дошкільної освіти.

В освітній практиці варто натомість сподіватися:

- Рішучого поступу в плані індивідуалізації роботи з дітьми, яка опирається на ретельному діагнозі рівня та можливостей розвитку окремих вихованців.

- Розширення діапазону дидактичної пропозиції.
- Пошуків неконвенціональних методичних розв'язків, які піднімають рівень задіяності батьків у роботу дошкільних закладів.

Викладені вище припущення, на думку Малгожати Квасневської [7 : 114], є відкритим списком, до якого можуть бути ще внесені інші підходи та пропозиції інших осіб, які займаються проблематикою роботи з маленькими дітьми.

Одинаково важливим завданням для педагогічної освіти є співпраця з батьками. Кожен педагог знає, що для дитини найважливішим середовищем виховання є сім'я; вона має найбільший вплив на розвиток її особистості. Без продуманої й добре підготовленої з точки зору форми та змісту стратегії спільної з сім'єю дитини дії в плані виховання, освітній вплив дитячого садка буде обмеженим. Саме вчитель дитсадка повинен бути найпершою професійно підготовленою особою для контактів з сім'єю вихованця. Він повинен вміти провести діагностику загального рівня розвитку дитини, виховної атмосфери в сім'ї, надавати найперші виховні рекомендації батькам дитини. Це завдання неможливо виконати, не задіюючи сім'ю дитини. Звідси постає це, таке важливе завдання, яке повинні виконати дошкільні заклади, аби створити близький зв'язок з батьками, виправдати їх очікування та задовільнити потреби, пов'язані з освітою маленької дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Jakubiak K. Początki polskiej pedagogiki przedszkolnej, [w:] „Edukacja elementarna. Artykuły i raporty z badań” / K. Jakubiak / ЕЕТР 38(2015)4, Gdańsk. -115 s.
2. Kwasniewska M. Aktualny stan wychowania przedszkolnego w Polsce / M. Kwaśniewska // Podstawy

- pedagogiki przedszkolnej z metodyką / red. J. Karbowniczek, M. Kwaśniewska, B. Surma. - Kraków: Akademia Ignatianum Wydawnicwto WAM, 2011. - 392 s.
3. Lewowicki T. Przemiany oświaty / T. Lewowicki - Warszawa: Żak, 1997. - 170 s.
4. Dudzikowa M. Mit o szkole jako miejscu „wszechstronnego rozwoju” ucznia. Eseje etnopedagogiczne / M. Dudzikowa - Kraków: IMPULS, 2001. - 284 s.
5. Surma B. Uczestnicy (podmioty) procesu edukacyjnego w przedszkolu. / B.Surma // Podstawy pedagogiki przedszkolnej z metodyką / red. J. Karbowniczek, M. Kwaśniewska, B. Surma. - Kraków: Akademia Ignatianum Wydawnictwo WAM, 2011. - 392 s.
6. Krzyżewska J. Aktywizujące metody i techniki edukacji wczesnoszkolnej / J. Krzyżewska - Suwałki: Agencja Usługowa „Omega”, 2000. - 103 s.
7. Ordon U. Metody aktywizujące / U. Ordon // Nowe oblicza pedagogiki. Pojęcia. Przedstawiciele. Literatura / red. Marzec, Sadowska, Piwowarska. - Częstochowa: Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego Akademii im. Jana Długosza, 2008. - 314 s.
8. Karbowniczek J. Założenia metodyczne pracy pedagogicznej w przedszkolu / J. Karbowniczek // Podstawy pedagogiki przedszkolnej z metodyką / red. J. Karbowniczek, M. Kwaśniewska, B. Surma. - Kraków: Akademia Ignatianum Wydawnicwto WAM, 2011. - 392 s.
9. Klim-Klimaszewska A. Pedagogika przedszkolna. Nowa podstawa programowa / A. Klim-Klimaszewska - Warszawa: Instytut Wydawniczy ERICA, 2010. - 375 s.
10. www.fundusze-strukturalne.gov.pl, Data dostępu: 18.11.2010 r.
11. Kozinska - Baldyga A. http://tu.edu.pl/partnerska_pliki/mo_dele edukacji, Data dostępu: 18.11.2010 r.
12. www.frd.org.pl, Data dostępu: 18.11.2010 r.

Транслітераційний переклад використаних джерел

1. Jakubiak K. Beginnings of Polish pre-school pedagogy / K. Jakubiak // Primary education. Research papers and reports / Gdansk: EETP. - 2015. - № 4 (38). – p. 115
2. Kvasniewska M. Current state of pre-school education in Poland / M. Kwaśniewska // Basics of pre-school education with methodology / pub. J. Karbovnichek, M. Kvasniewska, B. Surma. - Krakov: Ignatianum Academy Publication WAM, 2011. – p. 392
3. Levovicki T. Transformations in education / T. Levovicki - Varshava: Žak, 1997. – p. 170
4. Dudzikova M. Myth about school as a place of a pupil's "comprehensive development". Ethno-pedagogical essay / M. Dudzikova - Krakov: IMPULS, 2001. – p. 284
5. Surma B. Participants (entities) of the education process at a pre-school / B. Surma // Basics of pre-school education with methodology / pub. J. Karbovnichek, M. Kvasniewska, B. Surma. - Krakov: Ignatianum Academy Publication WAM, 2011. – p. 392
6. Krhyzevska J. Stimulating methods and techniques in pre-school education / J. Krhyzevska - Suvalki: Service Agency „Omega”, 2000. – p. 103
7. Ordon U. Stimulating methods / U. Ordon // New forms of pedagogy. Concepts. Representatives. Literature / pub. Marzec, Sadovska, Pivovarska. - Chestohova: The Stanisław Podobiński Publication House at the Jan Długosz Academy, 2008. – p. 314
8. Karbovnichek J. Methodological assumptions of the pre-school pedagogical work / J. Karbowniczek // Basics of pre-school education with methodology / pub. J. Karbovnichek, M. Kvasniewska, B. Surma. - Krakov: Ignatianum Academy Publication WAM, 2011. – p. 392

9. Klim-Klimashevskaja A. Pre-school pedagogy. New core curriculum / A. Klim-Klimaszewska - Varshava: Publication Institute ERICA, 2010. – p. 375
10. www.fundusze-strukturalne.gov.pl, Access date: 18.11.2010
11. Kozinska-Baldyga A. http://tu.edu.pl/partnerska_pliki/education models, Access date: 18.11.2010
12. www.frd.org.pl, Access date: 18.11.2010

Bożena MAZHETS

Candidate of Philology, Associate Chair of Pedagogy,
«Graduate School of Business in Dąbrowa Tarniczy»

e-mail: bmarzec@wsb.edu.pl

INNOVATIVE TENDENCIES IN PRE-SCHOOL PEDAGOGY

ABSTRACT. *The paper aims at describing the key changes that occurred in the pre-school education in Poland at the turn of XX and XIX centuries. It presents a short characteristics of views on the pre-school education of the following authors: S. Szuman, J. Piaget, A. Maslow, L. S. Wygodski as well as the research works of the following scientists: A. Brzeziński, M. Kielan - Turskiej, E. Gruszczyk - Kolczyńska i B. Raclawski. The paper also shows attempts of transferring pedagogical concepts of M. Montessori, C. Freinet, C. Orf and R. Laban into the Polish education. This refers to the parent and pre-school relations that are characterized as: partnership, co-participation, co-responsibility, idea of open door, active participation of parents as assistants, parents' voluntary – active participation of a family playing an assistant function in the education and teaching process. The paper determines the cognitive, diagnostic, didactic, educational, interpersonal*

and innovative competences required from a teacher. It also discusses working methods applied at a pre-school and they are as follows: para-theatrical or verbal expression methods as well as methods applied during games involving physical movement, creative expression in art, time line, conceptual map and relaxation techniques. The paper focuses on issues connected with the pre-school theory and practice transformation. It analyses examples of innovative activities applied in pre-schools, with special attention to the Pre-school at the Primary School No 26 in Dąbrowa Górnicza. At this pre-school two innovations were implemented: "A pre-school without toys" and "A bilingual pre-school pupil". Diagnosis results of implemented innovations perceived from the teachers' and parents' point of view have been presented. The paper indicates the most important tasks of modern pre-school education including: child's moral and ethical development and the need of adjusting the child's observational and cognitive techniques in order to help him/her diagnose his/her needs, interests, talents and developmental deficits. The paper pays attention to the necessity of diagnosing the child's needs, interests, talents and developmental deficits in order to equal his developmental and educational opportunities. The new role of a pre-school teacher, who should be the first professionally prepared person involved in relations with a child's family, results from the above. The teacher should be able to diagnose the general level of a child's development, educational atmosphere in a family as well as to provide first pieces of educational advice to parents.

Key words: *pre-school education, working methods, teacher's competences, innovation.*

Божена Владиславовна МАЖЕЦ

кандидат филологических наук, адъюнкт Кафедры педагогики

«Высшая Школа Бизнеса в Домброве Гурничей»

e-mail: bmarzec@wsb.edu.pl

НОВАТОРСКИЕ ТЕНДЕНЦИИ В ДОШКОЛЬНОЙ ПЕДАГОГИКЕ

***Аннотация** Статья ставит своей целью представить ключевые изменения, которые произошли в дошкольной педагогике в Польше на рубеже XX и XXI веков. Представлены краткую характеристику взглядов на тему дошкольного воспитания. Описаны способности и квалификации, наличие которых требуется от учителя, а также применяемые учителем методы работы, в частности изменения в теории и практике дошкольного образования. Проанализированы примеры инновационной деятельности, применяемые на практике в детсадах. Определены важнейшие задачи, поставленные перед современной дошкольным образованием.*

***Ключевые слова:** дошкольное воспитание, методы работы, способности учителя, инновации.*